

Čuvanje hrvatskih riječi uz toplu titricu

U posljednjih je desetak godina kod učenika osnovnoškolske dobi primijećen porast uporabe stranih riječi, u prvome redu anglizama, u svakodnevnome govoru, što je prouzročeno intenzivnom izloženosti suvremenim tehnologijama povezanim s internetom, društvenim mrežama i različitim elektroničkim aplikacijama, čiji su sadržaji većinom na engleskome jeziku. Posljedica svakodnevnoga konzumiranja elektroničkih sadržaja prihvaćanje je različitih riječi koje postaju dijelom vokabulara djece, ali i odraslih, te ih ni ne doživljavaju kao strane, odnosno ni ne pokušavaju im naći zamjene u hrvatskome jeziku (npr. *hejtanje*, *stalking*, *šeranje*). Osim pojave novih riječi koje su povezane sa suvremenim načinom života i komunikacije, dolazi do postupnoga potiskivanja brojnih starih hrvatskih riječi, koje se ne prenose na nove generacije i bivaju zaboravljene.

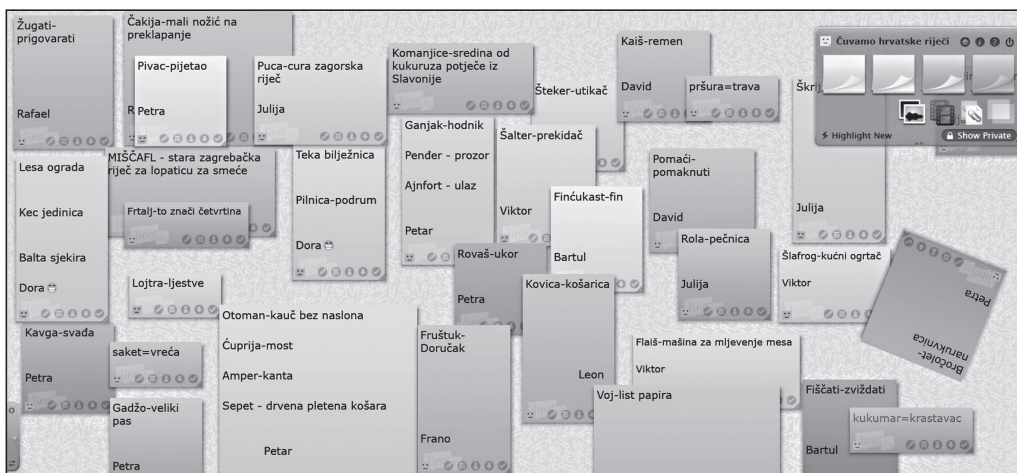
Nastavom Hrvatskoga jezika u osnovnoj školi potrebno je kod učenika potaknuti želju za poznavanjem, učenjem i usvajanjem osobitosti hrvatskoga jezika, ali i razvijati svijest o važnosti njegova očuvanja kao važnoga dijela našega nacionalnog i kulturnog identiteta te poticati ljubav prema hrvatskoj riječi. Prema *Kurikulumu nastavnoga predmeta Hrvatski jezik za osnovne i srednje škole* u osmome razredu učenici uče o značenjima riječi, čime je bila potaknuta i obrada kratke priče Zlatka Krilića *Titrica* iz zbirke *Šaljive priče i priče bez šale*. Interpretaciji toga teksta prethodila je obrada nastavnih sadržaja iz jezika, među ostalim govorilo se o sinonimima, antonimima, posuđenicama i tuđicama u hrvatskome jeziku te su učenici s pomoću različitih vježba osvijestili da mnoge riječi koje su u hrvatskome jeziku posuđenice ne doživljavaju takvima. Za motivaciju učenicima je zadano da razmisle što bi mogla značiti riječ *titrica* te da, ako ne znaju njezino značenje, napišu što pretpostavljaju da bi mogla značiti. Našlo se tu različitih asocijacija, no najčešće su bile vezane uz titranje, nitko od učenika nije prije čuo zadanu riječ, nisu znali da je riječ o kamilici.

Nakon čitanja (slušanja) kratke priče, učenici su pitanjima vođeni kroz kratku provjeru razumijevanja teksta: Što je dječak oduvijek želio učiniti? Čije pozive upomoć nije čuo? Baka ga je zamolila da joj nabere *titricu*. Što je *titrica*? Ispričaj što je dječak odlučio postati potaknut bakinom rečenicom: *Umrijet će jer su riječi žive samo dok ih netko govori*. Koju je staru, gotovo zaboravljenu riječ naučio od djeda? (*gasan* – *žedan*) Razmisli i obrazloži je li lakše skupljati sličice ili zaboravljene riječi.

* Tanja Skiba profesorica je hrvatskoga jezika u Osnovnoj školi Frana Krste Frankopana u Zagrebu.

Dječakova rečenica *Zaboravljene riječi nije lako pronaći kao što je lako otići u trgovinu i kupiti paketić sličica za album*. potaknula je razgovor o tome što sve učenici skupljaju, što su skupljali njihovi roditelji, ali i o riječima, njima nepoznatima ili slabije poznatima, koje čuju od svojih djedova, baka ili drugih starijih članova obitelji. S pomoću te rečenice učenici su oblikovali i ideju teksta, odnosno zaključili koliko je važno čuvati stare riječi od zaborava.

Nakon interpretacije književnoga teksta učenici su dobili kratak projektni zadatak: tijekom vikenda trebali su u razgovoru s bakama, djedovima ili drugim starijim osobama pronaći najmanje jednu staru hrvatsku riječ koja im nije otprije poznata, a mogli su se sjetiti i nekih riječi na koje su naišli čitajući knjige. Svaki je učenik trebao pronaći najmanje jednu takvu riječ i zabilježiti je na virtualnoj ploči na poveznici: <http://linoit.com/users/skibili/canvases/%C4%8Cuvamo%20hrvatske%20rije%C4%8Di%201>. Učenici su vrlo predano pristupili zadatku pa se na virtualnoj ploči našlo pedesetak riječi iz različitih hrvatskih dijalekata i govora (vidi 1. sliku).

1. slika: Primjer virtualne ploče s riječima koje su prikupili učenici

Osim što su s ponosom govorili o bogatstvu riječi svojih starijih članova obitelji, učenici su s posebnom emocijom pripovijedali i o samome razgovoru u kojemu su, osim riječi, čuli i mnoge priče svojih baka i djedova te uživali u dijeljenju obiteljskih uspomena.

Neke od riječi koje su učenici zapisali donosimo u tablici:

riječi koje su prikupili učenici	standardnojezične riječi
armerun	ormar
balta	sjekira
cinkuš	zvonce
fiščati	zviždati
frtalj	četvrtina
ganjak	hodnik
gertašlin	novčanik
kikla	haljina
komanjice	sredina klipa kukuruza
kovica	košara
lajbek	prsluk
lesa	ograda
naćve	drveno korito u kojemu se mijesi kruh
ogenj	vatra
puca	djevojka
rovaš	ukor
saket	vreća
taubek	golub
titrica	kamilica
voj	list papira
žugati	prigovarati

Takve aktivnosti provode se s učenicima već četiri godine, te postoji nekoliko virtualnih ploča na kojima učenici skupljaju i čuvaju od zaborava riječi svojih baka i djedova. Jednostavan školski zadatak koji uključuje obitelj i subotnje popodne uz šalicu čaja od titrice (kamilice) pobudit će titraje hrvatskih riječi i potaknuti djecu da ih skupljaju, čuvaju i pamte.

Ulomak iz priče Zlatka Krilića *Titrica*

Naberi mi titrice – rekla je baka pružajući mi neveliku drvenu kutiju s dugačkom drškom. Na donjem kraju kutije, gusto kao češalj, bili su zabodeni čavli bez glave.

Koga? – rekoah zbunjeno. – Što da ti naberem?

Titrice – reče baka – za čaj.

Titrice?

Da.

Nemam pojma što je to.

Puna ih je livada. Evo, ovo je titrica. – pokazala mi je cvijet kamilice.

A misliš kamilicu?

Ne, mislim titricu. Kamilica je tuđa riječ. Nije li naša riječ, titrica, ljepša?

Gledaj, kao da cijela livada titra. Zbog te kamilice naša će riječ zauvijek nestati. Umrijet će jer su riječi žive samo dok ih netko govori.

